

ผลการสอนแบบมีแบบแผนต่อการรับรู้ของมารดาหลังคลอดในการดูแลทารก

จันทร์ธิดา สมานมิตร*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของมารดาหลังคลอดในการดูแลทารก กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหลังคลอดที่มารับบริการที่แผนกหลังคลอด จำนวน 60 ราย การสุ่มแบบอย่างง่ายโดยการจับฉลากแบบไม่คืนที่เป็น 2 กลุ่มคือ มารดาวัยรุ่น และมารดาผู้ใหญ่ กลุ่มละจำนวน 30 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามการรับรู้ในการดูแลทารกซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธี ครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 เก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2558 – วันที่ 31 มกราคม 2559 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ Independent t test

ผลการวิจัยพบว่า มารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 10 และระดับสูงร้อยละ 90 มารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญ่มีการรับรู้ในระดับปานกลางร้อยละ 6.7 และระดับสูงร้อยละ 93.3 เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ต่อการดูแลทารกหลังการสอนระหว่างมารดาวัยรุ่นและมารดาผู้ใหญ่หลังคลอด พบว่าคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

จากการค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าควรมีการให้ความรู้และเน้นในเรื่องเกี่ยวกับน้ำนมที่มีลักษณะสีเหลืองควรให้ทารกดูดให้มากที่สุดเพราะมีสารภูมิคุ้มกันโรคในปริมาณสูง และมารดาควรปลูกหรือกระตุ้นให้ทารกดูดนมทุก 2 ชั่วโมง ทั้งมารดาวัยรุ่น และมารดาผู้ใหญ่หลังคลอด และควรมีการส่งต่อข้อมูลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และอสม. ให้การติดตาม ดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมารดาหลังคลอดให้มีการดูแลบุตรที่ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การรับรู้ต่อการดูแลทารก, การสอนอย่างมีแบบแผน, มารดาหลังคลอด

* พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลปราสาท จังหวัดสุรินทร์

Effective of Teaching Program on Perception on Taking Care Newborn among Postpartum Mother

Chantida Samanmirt^{*}

Abstract

The aim of this quasi-experimental study with two group posttest only design was to determine the effective of teaching program on perception on taking care newborn among postpartum mother. Populations were postpartum mother who admit at postpartum unit. Samples were simple random sampling from postpartum and divide into two group which were teenager postpartum mother and adult postpartum mother who age more than 20 years old at birth. Intervention was planned education program in which lecture demonstration and active learning were utilized and last for one hour in each class. Perception on taking care new born was collected by perception scale in dichotomous scale. Psychoproperties of this scale was acceptable. Independent t-test was used to determine the difference on mean score on perception on taking care newborn among teenager postpartum mother and adult postpartum mother.

The findings revealed that overall teenager postpartum mother rated the perception score on high level (90.00%) followed by moderate level (10.00%); whereas adult postpartum mother rated the perception score on high level (93.30%) followed by moderate level (6.70%). Moreover, there is no statistically significant different on perception scale among teenager postpartum mother and adult postpartum mother.

The suggestion is that nurse should be informed and more focus on breast feeding; especially the benefit of colostrum and mother should breastfeed their baby every two hours. More significantly, nurse should be informing postpartum mother about nearest health promotion hospital that postpartum can be seeking for any assistance. Community health volunteer should be also trained in order to assist postpartum mother for breastfeeding.

Keywords: Perception on taking care newborn, Planned education, Postpartum mothers

^{*} Registered Nurse, Prasart Hospital, Surin Province

ความเป็นมาและความสำคัญ

ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะสื่อต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน ทั้งการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไป นอกจากนั้นการแข่งขันกันในสังคม การซึมซับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปที่ได้รับสิ่งยั่วยุทางสื่อในทางที่ไม่ดี อย่างเช่น สื่อทางเพศ ทำให้วัยรุ่นเกิดการเลียนแบบเพื่อให้ทันยุคสมัยที่เน้นทางด้านวัตถุนิยม และมีเพศสัมพันธ์กัน อย่างอิสระมากขึ้นโดยที่ยังขาดการรับรู้ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ และความพร้อมในการมีชีวิตครอบครัว จากการรายงานขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ระบุว่า การคลอดบุตรของผู้หญิงในช่วงอายุ 15-19 ปี มีจำนวนประมาณ 16 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของการคลอดบุตรทั่วโลก และ 1 ใน 5 ของประชากรทั่วโลก เป็นวัยรุ่นประมาณร้อยละ 95 อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา และ 1 ใน 10 ของการคลอดทุกปี หรือประมาณ 15 ล้านคน เป็นการคลอดในแม่วัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี

สถานการณ์เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของประเทศไทย จากรายงานกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2546-2550 พบว่า อุบัติการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นช่วงอายุ 15-19 ปี ต่อสตรีตั้งครรภ์ 1,000 ราย เพิ่มขึ้นจาก 127 ราย ในปี พ.ศ. 2546 เป็น 146 ราย ในปี 2550 (กลุ่มภารกิจด้านข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศสุขภาพ สาธารณสุข) ปัญหาคุณแม่วัยรุ่นนับได้ว่าเป็นปัญหาที่มีลักษณะเป็นเหมือนดังลูกโซ่ต่อยาวเป็นทอด ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของตัวแม่เองรวมทั้งบุตรที่คลอดมาด้วย ซึ่งการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมารดาและทารกพบว่าทำให้เกิดการคลอดก่อนกำหนด (preterm labour) ทารกแรกเกิดมีน้ำหนักตัวน้อย ภาวะตกเลือดหลังคลอด ภาวะโลหิตจาง ภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ การติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ อัตราตายปริกำเนิด มารดาทุพพลภาพและเสียชีวิต เป็นต้น เมื่อวัยรุ่นต้องมาเป็นมารดา นับเป็นภาวะวิกฤตอีกช่วงหนึ่งที่มารดาวัยรุ่นต้องเผชิญ เพราะนอกจากจะต้องมีการปรับตัวตามพัฒนาการของวัยรุ่นแล้ว ยังเป็นเวลาที่อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงในระยะหลังคลอด มารดาวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เพื่อให้วัยรุ่นต่าง ๆ ของร่างกายกลับสู่ภาวะปกติเหมือนก่อนตั้งครรภ์ มารดาวัยรุ่นจะพบกับปัญหาหรืออาการไม่สุขสบายต่าง ๆ หรือแม้แต่ภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากการคลอด เป็นต้น พัฒนาการทางด้านจิตใจมักยังไม่พร้อมที่จะเป็นมารดา และอาจจะมีความคิดว่าตนเองจะไม่สามารถแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ หรือเลี้ยงลูกได้ไม่ดี ด้านสังคมและเศรษฐกิจ จะพบว่าในระยะหลังคลอดมารดาวัยรุ่นจะมีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปมาก บางคนต้องพักการเรียน หรือต้องออกจากโรงเรียน และทำให้การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน หรือกับเพศตรงข้ามเปลี่ยนแปลงไป และจากการที่สูญเสียโอกาสทางการศึกษา มีการรับรู้ความสามารถน้อย ทำให้ไม่มีงานทำ หรือต้องทำงานที่ต้องใช้แรงงาน มีรายได้ต่ำ ทำให้ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือด้านสวัสดิการจากรัฐ หรือจากครอบครัว ในการใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตร จึงอาจกล่าวได้ว่าการเป็นมารดาในช่วงวัยรุ่นเป็นภาวะวิกฤตค่อนข้างสูง และเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขอีกปัญหาหนึ่งของประเทศ อีกทั้งส่งผลกระทบต่อ เมื่อเกิดการตั้งครรภ์และการคลอด มักจะมีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่มารดา เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่เชื่อมโยงระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถแก้ไขได้โดยการให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมบทบาทเป็นมารดา เพื่อสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นทุกรายสามารถเลี้ยงดูทารกแรกเกิดได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสม

โรงพยาบาลปราสาทเป็นโรงพยาบาลทั่วไประดับทุติยภูมิ ซึ่งพื้นที่รับผิดชอบหรือกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนเขตอำเภอปราสาท และอำเภอใกล้เคียงในจังหวัดสุรินทร์ จากการเก็บข้อมูลหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการคลอดบุตรที่โรงพยาบาลปราสาท พบว่ามีหญิงมารับบริการคลอดบุตรโดยเฉลี่ย 160 รายต่อเดือน ส่วนหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มารับบริการคลอดบุตรที่โรงพยาบาลปราสาท เฉลี่ย 30-40 รายต่อเดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 64 ของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการคลอดบุตรที่โรงพยาบาลปราสาท จากการติดตามหลังคลอดพบว่าหญิง

เหล่านี้นักพบปัญหาของการแสดงบทบาทการเป็นมารดา การดูแลทารกมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นมารดาวัยรุ่นหลังคลอด และมารดาวัยผู้ใหญ่ และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การให้ความรู้ที่มีแบบแผนจะช่วยให้การส่งเสริมบทบาทเป็นมารดา เพื่อสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นทุกรายสามารถเลี้ยงดูทารกแรกเกิดได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการเปรียบเทียบผลของการสอนต่อการรับรู้ของมารดาหลังคลอดในการดูแลทารก โดยเปรียบเทียบระหว่างมารดาวัยรุ่นและมารดาวัยผู้ใหญ่ ในแผนกหลังคลอด โรงพยาบาลปราสาท เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญว่าระหว่างมารดาวัยรุ่นและมารดาวัยผู้ใหญ่ มารดากลุ่มไหนสามารถรับรู้ต่อการดูแลทารกได้มากกว่า ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการพยาบาลในการส่งเสริมการดูแลทารกที่เหมาะสม ซึ่งจะเกิดผลดีต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของทารกต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบผลของการสอนอย่างมีแบบแผนต่อการรับรู้ของมารดาหลังคลอดในการดูแลทารก ระหว่างมารดาวัยรุ่นและมารดาวัยผู้ใหญ่

สมมติฐานการวิจัย

มารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ในการดูแลทารกหลังการสอนน้อยกว่ามารดาวัยผู้ใหญ่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบการรับรู้ในการดูแลทารกหลังการสอนระหว่างมารดาวัยรุ่นและมารดาวัยผู้ใหญ่หลังคลอดในโรงพยาบาลปราสาทที่มาคลอดและพักฟื้นอยู่ในแผนกหลังคลอด ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2558 – 31 มกราคม 2559

นิยามศัพท์

มารดาวัยรุ่นหลังคลอด หมายถึง หญิงวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 14-19 ปี ที่ไม่มีการวางแผนการตั้งครรภ์ มีการคลอดปกติ สามารถจำหน่ายจากโรงพยาบาลพร้อมทารกได้ โดยไม่มีภาวะแทรกซ้อนทั้งมารดาและทารก

มารดาหลังคลอดวัยผู้ใหญ่ หมายถึง มารดาหลังคลอดที่มีอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป มีการคลอดปกติ สามารถจำหน่ายจากโรงพยาบาลพร้อมทารกได้ โดยไม่มีภาวะแทรกซ้อนทั้งมารดาและทารก

การรับรู้ต่อการดูแลทารก หมายถึง มารดาหลังคลอดมีการรับรู้ต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การดูแลทารกทางด้านร่างกาย จิตใจ และการอาบน้ำทารก ประเมินโดยใช้แบบสอบถามการรับรู้

การสอนอย่างมีแบบแผน หมายถึง เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการให้มารดาหลังคลอดเกิดการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ไปในทางที่เป็นประโยชน์ โดยใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย อภิปราย การสาธิต และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การดูแลทารกทางด้านร่างกาย จิตใจ และการอาบน้ำทารก โดยมีแบบแผนที่ชัดเจนคือประกอบไปด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นประเมินผล และมีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับแต่ละเนื้อหาของการสอน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experiment) แบบสองกลุ่มวัดผลหลังการทดลอง (two group posttest only)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ หญิงที่มารับบริการคลอดโรงพยาบาลปราสาท ในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558- เดือนมกราคม พ.ศ.2559

กลุ่มตัวอย่าง คือ หญิงที่มารับบริการคลอดโรงพยาบาลปราสาท ในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ.2558- เดือนมกราคม พ.ศ.2559 ทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากแบบไม่คืนที่เป็นมารดาวัยรุ่นหลังคลอดอายุ 14-19 ปี และมารดาหลังคลอดอายุ 20 ปีขึ้นไป กลุ่มละ 30 ราย รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 ราย ทั้งนี้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ว่าเป็นมารดาหลังคลอดที่คลอดปกติ ที่แพทย์วางแผนจำหน่ายจากโรงพยาบาลพร้อมทารกได้ โดยไม่มีภาวะแทรกซ้อนทั้งมารดาและทารก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การสอนแบบมีแบบแผนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย อภิปราย การสาธิต และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การดูแลทารกทางด้านร่างกาย จิตใจ และการอาบน้ำทารก ใช้ระยะเวลาการสอนครั้งละ 1 ชั่วโมง โดยจัดกลุ่มสอนวันละ 1 ครั้ง โดยจัดสอนสลับกันระหว่างมารดาวัยรุ่นและมารดาผู้ใหญ่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1 ชุดแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลประกอบด้วย คำถามปลายปิดจำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ เป็นชนิดตัวเลือก 3 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ ให้ตอบข้อที่ถูกเพียงข้อเดียวเป็นการวัดการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การดูแลทารกทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และการอาบน้ำทารก

การแบ่งระดับการรับรู้ใช้วิธีการจัดกลุ่มแบบอิงเกณฑ์ของ Bloom (1986 : 42) แบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้ คือ

คะแนน	0 – 8	กลุ่มต่ำ
คะแนน	9 – 11	กลุ่มปานกลาง
คะแนน	12 ขึ้นไป	กลุ่มสูง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลมารดาทารกหลังคลอด เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำไปปรับปรุงคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้ง จนเป็นที่ยอมรับถึงความเที่ยงตรงตามเนื้อหาแล้วจึงนำไปทดลองใช้ต่อไป (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน (กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) แล้วนำแบบสอบถามการรับรู้มาให้คะแนนและวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยคำนวณจากสูตรของครอนบาค (Cronbach's Coefficient + Alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ปรับปรุงผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นพบว่าด้านการรับรู้เท่ากับ 0.75

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของโรงพยาบาลปราสาท ผู้วิจัยพบมารดาหลังคลอดเพื่ออธิบายการดำเนินการวิจัย และให้มารดาหลังคลอดอาสาสมัครเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยให้มารดาหลังคลอดตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นจึงสอนแบบมีแบบแผน และให้ตอบแบบสอบถามอีกครั้งภายหลังสอนเสร็จ ดำเนินการจนได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นมารดาหลังคลอดวัยรุ่นจำนวน 30 ราย และมารดาหลังคลอดผู้ใหญ่จำนวน 30 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ตอบเรียบร้อยแล้วมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วประมวลผลเบื้องต้นด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการพรรณนาผลการวิจัย และใช้สถิติอนุมาน (Inferential statistic) ได้แก่ Independent t test ในการเปรียบเทียบการรับรู้ต่อการดูแลทารกก่อน-หลัง การสอน และระหว่างมารดาหลังคลอดด้วยรุ่นและมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญ่

ผลการศึกษา

การศึกษาผลของการสอนอย่างมีแบบแผนต่อการรับรู้ของมารดาหลังคลอดต่อการดูแลทารกหลังการ สอนเปรียบเทียบระหว่างมารดาหลังคลอดด้วยรุ่นและมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญ สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไป

มารดาหลังคลอดด้วยรุ่นและมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญมีข้อมูลทั่วไปที่ใกล้เคียงกัน โดยมารดาด้วยรุ่นหลัง คลอดมีระดับการศึกษาสูงที่สุดในระดับมัธยมปลาย (ร้อยละ 50.00) รองลงมาในระดับมัธยมต้น (ร้อยละ 46.70) ส่วนมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญมีระดับการศึกษาสูงที่สุดคือระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 5.00) รองลงมาในระดับ มัธยมปลาย (ร้อยละ 36.70) มารดาหลังคลอดด้วยรุ่นและมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญส่วนใหญ่มีอายุครรภ์ มากกว่าหรือเท่ากับ 37 สัปดาห์ (ร้อยละ 93.30; ร้อยละ 80.00 ตามลำดับ) การคลอดในครั้งนี้ของมารดา ด้วยรุ่นหลังคลอดเป็นการตั้งครรภ์ครั้งแรกมากที่สุด (ร้อยละ 93.30) ส่วนมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญเป็นการ ตั้งครรภ์ครั้งที่สอง (ร้อยละ 70.00) ส่วนใหญ่มารดาด้วยรุ่นหลังคลอดมีอาชีพแม่บ้าน (ร้อยละ 56.70) รองลงมา อาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 40.00) ส่วนมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 50.00)รองลงมาอาชีพแม่บ้าน (ร้อยละ 40.00) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของมารดาด้วยรุ่น และมารดาทั่วไปหลังคลอดจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	มารดาด้วยรุ่น		มารดาด้วยผู้ใหญ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	1	3.30	5	16.70
มัธยมศึกษาตอนต้น	14	46.70	10	33.33
มัธยมศึกษาตอนปลาย	15	50.00	11	36.70
ปริญญาตรี	0	0	4	13.30
อายุครรภ์เมื่อมาคลอด				
< 37 สัปดาห์	2	6.70	6	20.00
≥ 37 สัปดาห์	28	93.30	24	80.00
จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์				
ครรภ์แรก	28	93.30	9	30.00
ครรภ์ที่สอง	2	6.70	21	70.00
อาชีพ				
รับจ้างทั่วไป	12	40.00	15	50.00
แม่บ้าน	17	56.70	12	40.00
เกษตรกร	1	3.30	3	10.00

ผลการรับรู้เกี่ยวกับการการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่การดูแลทารก

มารดาวัยรุ่นหลังคลอดตอบถูกมาก 2 เรื่องได้แก่ เรื่องน้ำนมมารดาเป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับทารกแรกเกิด เรื่องทารกที่ดูนมมารดาอย่างเดียว 6 เดือนป้องกันการเกิดโรคมุมิแพ้ได้ และตอบผิดมาก 2 เรื่องได้แก่ เรื่องน้ำนมมีลักษณะสีเหลือง ไม่ควรให้ทารกดูด และเรื่องมารดาควรปลูกหรือกระตุ้นให้ทารกดูดนมทุก 4 ชั่วโมง ส่วนมารดาวัยผู้ใหญ่ตอบถูกมาก 2 เรื่องได้แก่ เรื่องน้ำนมมารดาเป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับทารกแรกเกิดและเรื่องมารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมมารดา สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมผสม และตอบผิดมาก 2 เรื่องได้แก่ มารดาควรปลูกหรือกระตุ้นให้ทารกดูดนมทุก 4 ชั่วโมง และ เรื่องการเตรียมพื้นที่อาบน้ำควรเป็นที่ที่มีลมโกรก ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของมารดาวัยรุ่น และมารดาวัยผู้ใหญ่จำแนกตามคะแนนการรับรู้ที่ตอบถูก

ประเด็นการรับรู้	ร้อยละของการตอบถูก	
	มารดาวัยรุ่น	มารดาวัยผู้ใหญ่
1. น้ำนมมารดาเป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับทารกแรกเกิด	100.00	100.00
2. ทารกที่ดูนมมารดาอย่างเดียว 6 เดือนสามารถป้องกันการเกิดโรคมุมิแพ้ได้	100.00	96.70
3. มารดาควรปลูกหรือกระตุ้นให้ทารกดูดนมทุก 4 ชั่วโมง	73.30	50.00
4. มารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมมารดา สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่ามารดาที่เลี้ยงทารกด้วยนมผสม	100.00	100.00
5. น้ำนมมารดาประกอบด้วย น้ำ ไขมัน โปรตีน คาร์โบไฮเดรต เกลือแร่ ฮอร์โมนที่ใช้ในการเจริญเติบโต เป็นต้น	86.70	93.30
6. น้ำนมมีลักษณะสีเหลือง ไม่ควรให้ทารกดูด	56.70	86.70
7. เมื่อทารกมีอาการหายใจเร็ว ปีกจมูกบาน ออกบูม เล็บมือเล็บเท้าเขียว ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ทันที	96.70	96.70
8. การสัมผัส การอุ้มทารก เป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดากับทารก	100.00	100.00
9. การทำความสะอาดทารกควรใช้แอลกอฮอล์ 70 % โดยเช็ดจากหางตาไปหัวตา	93.30	96.70
10. การทำความสะอาดสะดือให้ใช้สำลีชุบน้ำต้มสุกที่เย็นแล้วเช็ด	80.00	86.70
11. การเตรียมพื้นที่อาบน้ำ ควรเป็นที่ที่มีลมโกรก	83.30	76.70
12. หลังจากให้ทารกดูดนมมารดาแล้วต้องรับน้ำหนักทารกนอนราบทันที	86.70	90.00
13. ทำอุ้มฟุตบอล เหมาะสำหรับมารดาที่ผ่าตัดคลอดทางหน้าท้อง มารดาที่มีเต้านมใหญ่ และมารดาที่คลอดลูกฝาแฝด	100.00	93.30
14. การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา จะช่วยป้องกันโรคมะเร็งเต้านมและมะเร็งรังไข่ในมารดา	86.70	80.00
15. การจัดท่าอุ้มให้นมทารกที่ถูกต้อง ให้ตะแคงลำตัวและศีรษะของทารกหันเข้าหามารดา ศีรษะ ไหล่ และสะโพกของทารกอยู่ในแนวเส้นตรงกัน มือมารดา หรือหมอนรองไว้ขณะอุ้ม	93.30	90.00

เมื่อพิจารณาระดับการรับรู้พบว่ามารดาหลังคลอดด้วยรุ่นมีการรับรู้ในระดับปานกลางและระดับสูงร้อยละ 10 และร้อยละ 90 ตามลำดับ ส่วนมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญ่อมีการรับรู้ในระดับปานกลางและระดับสูงร้อยละ 6.7 และร้อยละ 93.3 ตามลำดับดังรายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของมารดาด้วยรุ่น และมารดาด้วยผู้ใหญ่จำแนกตามระดับการรับรู้

การรับรู้	มารดาหลังคลอดด้วยรุ่น		มารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญ่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ				
ปานกลาง	3	10.00	2	6.70
สูง	27	90.00	28	93.30
รวม	30	100.00	30	100.00

ผลการศึกษาพบว่ามารดาหลังคลอดด้วยรุ่นและมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของมารดาด้วยรุ่นและมารดาด้วยผู้ใหญ่จำแนกตามการรับรู้

มารดาหลังคลอด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
มารดาด้วยรุ่น	13.36	1.27	.000	1.000
มารดาด้วยผู้ใหญ่	13.36	1.40		

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ต่อการดูแลทารกหลังการคลอดระหว่างมารดาหลังคลอดด้วยรุ่นและมารดาหลังคลอดด้วยผู้ใหญ่ อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 90.00 และ 93.30 ตามลำดับ อธิบายได้ว่าโปรแกรมประกอบด้วย การให้การรับรู้ การซักถาม การสาธิต และการให้มารดาหลังคลอดสาธิตย้อนกลับ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยทั้งมารดาด้วยรุ่นและมารดาทั่วไปหลังคลอดส่วนใหญ่สามารถซักถาม ตอบคำถาม และสาธิตย้อนกลับได้ ซึ่งมารดาด้วยรุ่นหลังคลอดที่มาฝากครรภ์ในโรงพยาบาลปราสาทเคยผ่านการเข้าอบรม คลินิกด้วยรุ่นทุกราย ย่อมมีประสบการณ์ในการเรียนรู้มาก่อน และมารดาทั่วไปส่วนใหญ่จำนวนครึ่งของการตั้งครรภ์ครั้งที่สอง ร้อยละ 70.00 เคยมีประสบการณ์ในดูแลทารกมาก่อน ผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของนภาพร นพพัฒนานุกุลและวีณา จีระแพทย์ (2557) ที่ศึกษาผลของการส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดา ร่วมกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนต่อพฤติกรรมดูแลทารกแรกเกิดของมารดาด้วยรุ่นครั้งแรก สอดคล้องกับผลการศึกษาของงามนิตย์ รัตนานุกุล (2555) ศึกษาการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ของมารดาด้วยรุ่นครั้งแรก สอดคล้องกับผลการศึกษาของกบศิริขวัญ พรหมจำปา (2551) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาด้วยรุ่น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของมลิวัลย์ ขาญชัยวีระพันธุ์ (2555) ศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาของมารดาด้วยรุ่น

ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ต่อการดูแลทารกหลังการคลอดระหว่างมารดาด้วยรุ่นและมารดาทั่วไปหลังคลอด มารดาด้วยรุ่นและมารดาทั่วไปหลังคลอดมีคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ไม่มีความแตกต่างกัน อธิบายได้ว่าทั้งมารดาด้วยรุ่นและมารดาทั่วไปหลังคลอดแต่ละครั้งได้รับการรับรู้พร้อมๆ กัน ผู้ให้การรับรู้คนคนเดียว

สอดคล้องกับผลการศึกษาของศิริขวัญ พรหมจำปา (2551) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า มารดาหลังคลอดวัยรุ่นและมารดาทั่วไปหลังคลอดมีการรับรู้ต่อการดูแลทารกหลังการสอนระดับสูง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. จากผลการเปรียบเทียบการรับรู้ต่อการดูแลทารกหลังการสอนระหว่างมารดาวัยรุ่นและมารดาทั่วไปหลังคลอด เรื่องการรับรู้เกี่ยวกับการการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่การดูแลทารกทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และการอาบน้ำทารก ในมารดาวัยรุ่นควรให้ความรู้และเน้นเกี่ยวกับน้ำนมมีลักษณะสีเหลืองควรให้ทารกดูดให้มากที่สุดเพราะมีสารภูมิคุ้มกันโรคในปริมาณสูง และมารดาควรปลูกหรือกระตุ้นให้ทารกดูดนมทุก 2 ชั่วโมง ส่วนมารดาทั่วไปให้ความรู้และเน้นในเรื่องมารดาควรปลูกหรือกระตุ้นให้ทารกดูดนมทุก 2 ชั่วโมง และการเตรียมพื้นที่อาบน้ำควรเป็นพื้นที่ที่ไม่มีลมโกรก

2. พยาบาลที่ทำงานในโรงพยาบาลควรทำงานร่วมกับพยาบาลที่ทำงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพและ อสม. มีการส่งต่อข้อมูลกัน เช่น เรื่องการดูแลทารกเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน ให้ติดตามดูแลอย่างต่อเนื่องทั้งในมารดาวัยรุ่นและมารดาทั่วไปหลังคลอด เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอีกประการหนึ่ง

3. ควรมีการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ในการดูแลทารกในมารดาวัยรุ่นหลังคลอด

เอกสารอ้างอิง

งามนิตย์ รัตนากุล. (2555). การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นครั้งแรก.

สุราษฎร์ธานี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี.

ณัฐนิชา ศรีละมัย. (2556). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ประทุม ยนต์เจริญล้ำ. (2552). พฤติกรรมการเลี้ยงดูและภาวะสุขภาพเด็กที่คลอดจากมารดาที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี. ศูนย์อนามัยที่ 9 พิษณุโลก กระทรวงสาธารณสุข.

ภาริดา ตันตระกูล. (2555). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะของตนเองต่อการรับรู้สมรรถนะตนเองของมารดาครั้งแรกในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.

มลิวลย์ ชาญชัยวีระพันธุ์. (2556). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในการเลี้ยงบุตรด้วยมารดาของมารดาวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนคณะพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.

ศิริขวัญ พรหมจำปา. (2551). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติครอบครัว คณะพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันเพ็ญ พุ่มเกตุ. 2551. ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยสอนแนะต่อพฤติกรรมการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดของมารดาวัยรุ่นครั้งแรก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.